

I. INSTITUCIONALNA PODRŠKA

REGIONALNI I LOKALNI BIZNIS CENTRI

Osnovni **cilj projekta** je podrška razvoju malih i srednjih preduzeća i preduzetništva kroz stvaranje institucionalne mreže na lokalnom i regionalnom nivou. Kao podcilj je ublažavanje regionalnih razlika kroz obezbjeđivanje adekvatne podrške razvoju malih i srednjih preduzeća na lokalnom i regionalnom nivou, kao i dobijanje neophodnih informacija za bolje definisanje vladine politike i strategije u ovoj oblasti.

Osnovni **zadatak projekta** je osnivanje biznis centara koji omogućavaju građanima da na jednom mjestu dobiju sve neophodne informacije.

Oni pružaju sledeće usluge:

- a) Razvojno-analitičke, i
- b) biznis usluge.

Planom aktivnosti Direkcije, predviđeno je osnivanje **7** regionalnih i u okviru njih, mreže lokalnih biznis centara, čime bi se obezbijedila pokrivenost svih opština u okviru Crne Gore. Do sada su osnovani Regionalni biznis centri u **Podgorici** (14.06.2002), **Bijelom Polju** (30.07.2002), **Baru** (29.01.2003), **Pljevljima** (16.04.2003), **Nikšiću** (16.04.2004), i **Beranama** (4.11.2004), kao i lokalni u **Rožajama** (4.10.2002), na **Cetinju** (17.10.2002), i **Žabljaku** (26.08.2004), a planirano je da se formiraju i regionalni centar u Herceg-Novom, i lokalni u Plavu.

Centri formiraju **bazu podataka** – analizu postojećeg stanja malih i srednjih preduzeća: (Broj malih i srednjih preduzeća, struktura preduzeća po djelatnostima, ukupan broj zaposlenih, stopa smrtnosti novoformiranih preduzeća, broj rastućih preduzeća, potrebe nezaposlenih - edukacija, savjetovanje, pomoć pri registraciji, itd.)

Svaki centar raspolaže sistematizovanim osnovnim informacijama neophodnih za poslovanje MSP: (Važeća regulative, Način osnivanja preduzeća, Institucije koje se bave malim i srednjim preduzećima, uUslovi dobijanja finansijskih sredstava, potrebna znanja za biznis, kao i niz drugih korisnih informacija potrebnih za rad malih i srednjih preduzeća).

Po formiranju neophodne baze i sistematizacije osnovnih informacija, prikupljeni su podaci od suštinskog značaja za MSP. Ovdje se prvenstveno misli na utvrđivanje njihovih potreba, prepreka i barijera u poslovanju, odnosno njihovom rastu i rastu zaposlenosti.

Navedeni pristup garantuje sve veće povjerenje u kvalitet rada centara, i postupno jača njihov kredibilitet. Ovo je važno zbog poznate sklonosti naših preduzetnika, vlasnika malih i srednjih preduzeća, da apriori minimiziraju, da ne kažemo potcjenjuju značaj bilo kakve vrste pomoći koja nije materijalna.

Neophodan preduslov za funkcionisanje biznis centara je angažovanje adekvatnog **stručnog kadra**. Zbog karaktera djelatnosti biznis centara i poslova koje će obavljati zaposleni u biznis centrima moraju posjedovati određeni nivo specijalističkih znanja. S tim u vezi organizovali su se razni programi edukacije u cilju podizanja biznis znanja i u 2006.godini.

U okviru Memoranduma o saradnji koji je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća potpisala sa **japanskom agencijom za međunarodnu saradnju - JICA**, održala su se dva seminar na temu:

„**Razvoj novog proizvoda**“, kroz Strategiju marketinga i „**Kontrola kvaliteta**“ kao načina udvostručavanja profita bez povećavanja broja radnika ili troškova.

Ovaj seminar je usmjeren uglavnom na one koji planiraju da započnu ili su već počeli sopstveni biznis, a odnosi se na filozofiju, osnovna znanja, i ključna znanja o upravljanju preduzećima sa ciljem rasta i razvoja. Seminar je omogućio učesnicima da razjasne ideje o poboljšanju produktivnosti, i razvoju svog biznisa.

Predavači na seminaru su bili **JICA experti, g-din Hiroyuki Nakura**, MSP Menadžment konsultant (sertifikovan od strane Vlade Japane, tj. Ministarstva ekonomije, trgovine i industrije), i **g-din Tsuyoshi Negishi**, expert Tokyo Privredne Komore, i savjetnik u Japanskom centru za produktivnost.

Seminar je održan u sljedećim gradovima: Bijelom Polju, Beranama, Plavu, Rožajama, Žabljaku, Pljevljima, Podgorici, i Cetinju. Planirano je da se početkom 2007.godine održi i u Nikšiću, Herceg-Novom i Baru.

Drugi seminar je bio na temu »**Dijagnoza preduzeća**«. Seminar, na kojem su se prenijele standardizovane vještine dijagnoze preduzeća u Japanu, organizovao se za sve službenike biznis centara u Crnoj Gori. Jasno je da službenici predstavljaju veoma bitnu ulogu u organizacijama za podrška MSP, naročito kvalitetom biznis savjetodavnih usluga. Stoga, ovim seminarom dijagnoze preduzeća se uvodi i predstavlja standardni proces biznis savjetodavnih usluga.

Predavač na seminaru je **JICA expert, g-din Takao Hayashi**, MSP Menadžment konsultant, sektor industrije (sertifikovan od strane Vlade Japane, tj. Ministarstva ekonomije, trgovine i industrije). Gospodin Hayashi je uradio dijagnoze za više od 200 MSP u Japanu, Tajlandu, Kini, Kirgistanu, Rusiji. Predavač je na Institutu za MSP. U Japanu trenutno obučava oko 100 MSP konsultanata.

Seminar je planiran da se sprovede u 3 modula, od kojih je jedan održan, a druga dva su planirana za 2007.godinu.

Službenici biznis centara su uključeni u program samozapošljavanja njemačke organizacije »**Help Montenegro**«, gdje vrše selekciju i odabir najboljih biznis ideja i planova (predato preko 300 upitnika, i do sada odobreno 146). Ovaj projekat je u najvećoj mjeri, kao i prethodnih godina, namijenjen izbjeglim i raseljim licima, ali je obuhvaćeno i lokalno stanovništvo. Izvršena je posjeta jednog broja potencijalnih korisnika kredita, jedan broj kredita – grantova je dodijeljen, a odrađen je i monitoring istih. Odobrene donacije dodjeljuju se isključivo u vidu opreme i/ili materijala, bez gotovinskih isplata. Prosječna vrijednost pojedinačne donacije iznosi oko 1.200 €. Svaki korisnik je u obavezi da vrati 15% od ukupnog iznosa donacije u gotovini odmah po dobijanju opreme, da obavi 10 sati društveno - korisnog rada za lokalnu zajednicu.

Treba pomenuti i projekat „**Škola u prirodi – Prijestonica Cetinje**“ iniciran od strane **Lokalnog biznis centra Cetinje** odnosno Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. Škola u prirodi se drugi put organizuje na ovakav način jer, pored zabavno-rekreativnog sadržaja, nudi se i edukativni program koji obuhvata obilazak svih značajnijih kulturno-istorijskih institucija. Pored toga, organizovana je i ekološka radionica u nacionalnim parkovima „Lovćen“ i „Skadarsko jezero“, a svi polaznici dobili su i po jednu brošuru „Priča o Cetinju“ koja na zanimljiv i ovom uzrastu prilagođen način dočarava istorijske činjenice o Cetinju i Crnoj Gori.

Tri grupe učenika su boravili na Cetinju, ukupno 353 polaznika i 15 nastavnika. Sve grupe pokazale su visok nivo znanja koji su ponijeli sa Cetinja. Sami polaznici su veoma

zadovoljni programom, o čemu svjedoče evaluacioni upitnici koji su uredno popunjeni i predati Direkciji za razvoj MSP.

Pored dvije pomenute grupe, Cetinje je takođe posjetila grupa od 24 srednjoško-laca i 1 nastavnik u trajanju od 2 dana, kojima je ponuđen sličan program takođe u organizaciji Direkcije za razvoj MSP. Oni su iskazali veliko zadovoljstvo i najavili ponovni dolazak.

U okviru Projekta **«Podizanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća - drvoprerada»**, dana 12.12.2005.god. raspisan je javni poziv za kreditiranje malih i srednjih preduzeća koje se bave proizvodnjom namještaja. Regionalni /Lokalni biznis centri su se angažovali u dijelu promocije ovog Projekta, kao i pomoći u izradi investicionih elaborata. Promocija se vrši direktno informisanjem potencijalnih preduzeća, a uz učešće službenika biznis centara urađene su i prezentacije Projekta u pojedinim gradovima.

U cilju podsticanja razvoja crnogorske ekonomije, Vlada Republike Crne Gore, posredstvom Fonda za razvoj RCG, Zavoda za zapošljavanje i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, otvorila je kreditnu liniju **»Program podsticaja preduzetništva«**, kojom se podržavaju kako fizička lica i preduzetnici, tako i mala i srednja preduzeća u privatnom vlasništvu.

Akcentat prilikom finansiranja, kojim su se vodile sve tri institucije, je na novom zapošljavanju, smanjenju disproporcija u regionalnom razvoju Republike i dinamizaciji rasta i razvoja malih i srednjih preduzeća.

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je podržavala programe preduzeća koja posluju od 1 do 3 godine.

Procedura prijavljivanja podrazumijevala je preuzimanje potrebne kreditne dokumentacije u prostorijama biznis centara, koji su pružali i pomoć u izradi biznis plana/fizibiliti studije. Zainteresovanih lica, koji su se direktno obratili centrima, je bilo preko 300.

Broj klijenata, najvećim dijelom početnici u biznisu, koji su posjetili različite biznis centre, iznosi **1526**. Iako se bilježi pad u broju klijenata ove godine, bilježi se takođe i porast broja postojećih preduzetnika, koji se obraćali za pomoć i podršku biznis centrima. Ukupan broj predstavlja pad (11%) u odnosu na 2005. Porast se bilježi u broju usluga pomoći u izradi biznis planova (69%) i pristupa kreditnim linijama (9%) u odnosu na 2005. godinu. To se može objasniti raspisivanjem kreditne linije u okviru projekta **»Povećanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerada«** i **»Program podsticanja preduzetništva«** jer se na taj način pružila podršku privatnom sektoru u rješavanju problema sa kojima se suočavaju preduzetnici, mala i srednja preduzeća u dijelu dostupnosti finansijskih sredstava pod povoljnim uslovima.

I ove godine je značajan broj klijenata vezanih za projekat Samozapošljavanja, koji se sprovodi sa njemačkom organizacijom HELP. Međutim, taj broj je manji nego prošle godine, tako je osjetno uticao na broj pruženih usluga u dijelu registracije biznisa – pad (12%) i broj savjetodavnih usluga – pad (25%) u odnosu na prošlu godinu.

Budući da biznis centri predstavljaju dio sistema podrške i pomoći malim i srednjim preduzećima, oni su u funkciji ostvarenja strateških interesa države kada je ovaj sektor u pitanju. Stoga su i aktivnosti biznis centara koncipirani tako da povećavaju nivo konkurentnosti postojećeg biznisa, da stalno unapređuju ambijent za biznis, ali i da podržavaju proces nastajanja novih i umanjuju stopu «smrtnosti» novonastalih preduzeća.

Tabelarni prikaz ukupnog broja klijenata i vrste pruženih usluga u svim centrima:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
		Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	739	91	174	232	242
2005	1718	140	142	264	1172
2006	1526	123	241	288	874

IZVJEŠTAJ O RADU REGIONALNIH/LOKALNIH BIZNIS CENTARA

REGIONALNI BIZNIS CENTAR PODGORICA

Regionalni biznis centar Podgorica je osnovan **14.06.2002.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Opštine Podgorica – Sekretarijat za privredu. Biznis Centar Podgorica trenutno posluje u okviru Agencije za razvoj i izgradnju Podgorice, Ul Jovana Tomaševića bb. Biznis Centar raspolaže sa jednom kancelarijom u kojoj rade dva zaposlena dipl.ecc.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
		Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	130	5	9	6	110
2005	430	80	33	9	308
2006	60	9	22	21	8

Broj klijenata u 2006. godini je znatno manji u odnosu na prethodnu iz razloga što je prošle godine bio veliki broj klijenata/zainteresovanih lica za kredite koji su se davali u okviru programa samozapošljavanja koji je sproveden u saradnji sa HELP-om («Program smanjenja siromaštva putem podrške započinjanju sopstvenog biznisa i socijalno-ekonomska integracija izbjeglica i interno raseljenih lica u Crnoj Gori 2005/2006. godine»). Iz tog razloga je opao broj traženih usluga vezano za registraciju biznisa i savjetodavne usluge.

U 2006. godini zabilježen je pad broja usluga izrade biznis planova (33%), i porast broja pružanja informacija o pristupu kreditnim linijama (233%), što se objašnjava time što je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u toku 2006. godine sprovela projekat »Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerađa« i »Program podsticanja preduzetništva« i na taj način pružila podršku privatnom sektoru u rješavanju problema sa kojima se suočavaju preduzetnici, mala i srednja preduzeća u dijelu dostupnosti finansijskih sredstava pod povoljnim uslovima.

PROGRAMI EDUKACIJE

❖ **JICA Projekat** za razvoj malih i srednjih preduzeća. U okviru ovog projekta organizovana su dva seminara:

- ▶ Dijagnoza preduzeća (namijenjen službenicima regionalnih/lokalnih biznis centara. Prvi modul je obuhvatio uvod u dijagnozu kompanija, tehnike istraživačkih analiza, osnovna znanja o korporativnom upravljanju, prodaja i marketing, kontrola proizvodnje, različite vrste poslovanja)
- ▶ Biznis trening (namijenjen onima koji planiraju da započnu ili su već počeli sopstveni biznis, službenicima regionalnih/lokalnih biznis centara, zaposlenim u preduzećima. Cilj seminara je omogućiti učesnicima da razjasne ideje o poboljšanju produktivnosti i razvoju svog biznisa.)

Projekat će se nastaviti i u 2007. godini.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

❖ **»Program podsticanja preduzetništva«** je bio usmjeren na podršku privatnom sektoru, posebno u rješavanju problema sa kojima se suočavaju mala i srednja preduzeća u dijelu dostupnosti povoljnih finansijskih sredstava. Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća podržavala je razvojne programe malih i srednjih preduzeća koja posluju od jedne do tri godine, sa ciljem obezbjedjenja njihovog rasta.

RBC je pružao neophodne informacije u vezi ove kreditne linije zainteresovanim preduzetnicima/preduzećima, a takođe je pružao uslugu izrade Investicionih projekata.

❖ Projekat **»Povećanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerada«**. Projekat su pokrenuli Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i CKB s ciljem kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz oblasti drvne industrije.

RBC je pružao neophodne informacije u vezi ove kreditne linije zainteresovanim preduzetnicima/preduzećima, a takođe je pružao uslugu izrade Investicionih projekata.

Osnovni cilj ove kreditne linije je proširenje proizvodnih kapaciteta, povećanje asortimana, obezbjeđenje uslova za proširenje tržišta (povećanje izvoza), bolje i efikasnije korišćenje domaćih resursa, povećanje broja novih radnih mjesta.

❖ Projekat **»Program smanjenja siromaštva** putem podrške započinjanju sopstvenog biznisa i socijalno-ekonomska integracija izbjeglica i interno raseljenih lica u Crnoj Gori 2005/2006. godine« u saradnji sa **HELP**-om.

S ovim projektom se otpočelo 2005. godine, i nastavljen je i u 2006. godini za one osobe koje su aplicirale prethodne godine. Odobrene donacije dodjeljivale su se isključivo u vidu opreme i/ili materijala, bez gotovinskih isplata. Prosječna vrijednost pojedinačne donacije iznosila je oko 1.200 €. Svaki korisnik je bio u obavezi da vrati 15% od ukupnog iznosa donacije u gotovini odmah po dobijanju

opreme, da obavi 10 sati društveno - korisnog rada za lokalnu zajednicu i da prisustvuje osnovnoj obuci određenoj od strane HELP-a.

Zainteresovanih lica je bilo puno, od kojih su preko **50** predali zahtjeve, a njih **21** **dobilo grant** (opština Podgorica i Danilovgrad).

Ovaj program finansiran je od strane Švajcarske direkcije za razvoj i saradnju i njemačke Vlade kroz Pakt za stabilnost jugoistočne Evrope.

- ❖ **Izbor najboljeg preduzeća 2005. godine.** Cilj projekta je podsticaj razvoja preduzetništva i promocije preduzetničkih uspjeha kroz stvaranje »preduzetničke klime«, koja nagrađuje uspjeh putem javnih priznanja. Biznis centar je učestvovao u promociji projekta.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Sastanak sa predstavnicima »JICA«, Japanska internacionalna agencija za kooperaciju i razvoj malih i srednjih preduzeća, a vezano za projekat Tehnička podrška razvoju malog i srednjeg biznisa u Crnoj Gori.
- ❖ Sastanak sa g-dinom Erwin Langerom, konusltantom u IDP-u, na temu dosadašnjeg rada sa HELP-om i budućih aktivnosti.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BIJELO POLJE

Regionalni biznis centar Bijelo Polje osnovan je **30.07.2002**, a počeo sa radom 1.09.2002. Osnivači RBC Bijelo Polje su Direkcija za razvoj MSP i Opština Bijelo Polje. U centru rade dva stalno zaposlena službenika. Centar raspolaže sa savremenom opremom, dok su zaposleni osposobljeni za rad na računarima.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	115	22	30	24	39
2005	133	18	23	27	65
2006	236	56	48	45	87

U 2006. godini zabilježen je značajan **porast broja svih usluga (77%)**, što se objašnjava time što je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u toku 2006. godine sprovela projekat »Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerada« i »Program podsticanja preduzetništva« i na taj način pružila podršku privatnom sektoru u rješavanju problema sa kojima se suočavaju preduzetnici, mala i srednja preduzeća u dijelu dostupnosti finansijskih sredstava pod povoljnim uslovima.

PROGRAMI EDUKACIJE

- ❖ Radionica **za moderatore** u organizaciji Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Njemačke organizacije za tehničku pomoć i saradnju GTZ. Teme radionice su bile :problemi i reakcije u modernizaciji grupne dinamike i interaktivnog treninga, odnos u komunikaciji i komponente, Johari Window, to do lista, analiza problema, mape uma, logički okvir i matrica projektnog planiranja, swot analiza.
- ❖ Biznis trening: **"Razvoj novog proizvoda"** i **"Kontrola kvaliteta"** usmjeren uglavnom na one koji planiraju da započnu ili su već započeli sopstveni biznis, a odnosi se na filozofiju, osnovna znanja i ključna znanja o upravljanju preduzećima sa ciljem rasta i razvoja. Ovaj trening je organizovala Direkcija i Japanska organizacija JICA za tehničku pomoć i saradnju.

- ❖ Seminar: **Dijagnostikovanje malih i srednjih preduzeca** -Modul I, takodje organizovala Direkcija i JICA-Japanska organizacija.
- ❖ Radionicu **"Nacionalna šumarska politika"** organizovala je holandska organizacija SNW i Ministarstvo šumarstva.
Teme radionice: izrada nacionalne šumarske politike, uvođenje geografsko informacionog sistema u šumarstvu u CG (UNDP), uspostavljanje FSC standarda, projekat jačanja rasadničke proizvodnje.
- ❖ Seminar **"Planinski turizam"** u regionu Bjelasice i Komova, organizovalo Austrijsko-Crnogorsko partnerstvo za razvoj B&K.
 - promocija programa lokalnog i regionalnog održivog razvoja
 - promocija Regionalne turističke organizacije u regionu Bjelasice i Komova.
- ❖ Seminar **"Standardi kvaliteta "CE" znak i HACCP** organizovala Privredna komora Crne Gore.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ **Program podsticanja preduzetništva kroz kreditnu podršku za mala i srednja preduzeća registrovana od 1-3 god.** Zainteresovanim korisnicima dostavljena je adekvatna dokumentacija, izrada i pomoć u izradi biznis planova.
- ❖ **"Program smanjenja siromaštva"**- putem podrške započinjanju sopstvenog biznisa kroz bespovratne grantove lokalnom stanovništvu, izbjeglicama i interno raseljenim licima. Program je Njemačke organizacije Help sa kojom je Direkcija sklopila sporazum o saradnji, a finansiran je od strane Švajcarske direkcije za razvoj i saradnju i Njemačke vlade kroz Pakt za stabilnost jugoistočne Evrope.
- ❖ Projekat Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeca **"Izbor preduzeća godine"**. U Bijelom Polju su se prijavila za izbor sledeća preduzeća: Doo Merkator, Doo Mesopromet, i Doo Durmitor.
Mesopromet je dobio nagradu za najdinamičniji rast preduzeća u ovoj godini.
- ❖ **Projekat "Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeca" - drvoprerada**- Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i Crnogorska komercijalna banka su raspisali javni poziv za kreditiranje malih i srednjih preduzeća koja se bave finalnom obradom drveta - proizvodnjom namještaja. Osnovni cilj je bio proširivanje proizvodnih kapaciteta, povećanje asortimana, obezbjeđivanje uslova za proširivanje tržišta (povećanje izvoza), bolje i efikasnije korišćenje domaćih resursa, povećanje broja zaposlenih.
U Biznis Centru su zainteresovana preduzeća podizala neophodnu dokumentaciju, pružena im je usluga izrade ili pomoći u izradi biznis planova.
- ❖ **"Podsticanje konkurentnosti i izvoza"**. Strategijom podsticanja izvoza Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća kao nosilac implementacije mjera za podsticanje izvoza formirala poseban odsjek za podsticanje konkurentnosti i izvoza. Shodno tome potrebna je baza podataka crnogorskih preduzeća kojima će biti namijenjene aktivnosti odsjeka. Biznis centar je anketirao 5 preduzeća za bazu sa teritorije Opštine Bijelo Polje i Mojkovac.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Posredstvom Opštine Bijelo Polje uspostavljena je saradnja sa holandskom organizacijom **Academic Training Association (ATA)** koja koristi finansijska sredstva holandskog ministarstva inostranih poslova za formiranje poslovnih start up biznis centara u regionu jugoistočne Evrope. Naime, ova organizacija ima početni fond od 1,5 miliona eura i ona će otvoriti jedan centar u regionu u kojima će osnovati liniju za kreditiranje malih i srednjih preduzeća.
- ❖ Opština Bijelo Polje sa Javno komunalnim preduzećem Lim i Zavodom za zapošljavanje je finansirala projekat **Javnih radova** i sa njim zaposljeno je 103 radnika. U dogovoru sa gradonacelnikom Tarzanom Miloševićem Biznis centar je uradio 6 projekata za ovaj program:
 - Cišćenje korita rijeke Lim - upošljeno je 22 radnika,
 - Cišćenje korita rijeke Ljesnica - upošljeno je 6 radnika,
 - Kućni servis (zanatski radovi) - upošljeno je 19 radnika,
 - Održavanje puteva seoskog područja - upošljeno je 36 radnika,
 - Uredjenje gradskih groblja - upošljeno je 8 radnika,
 - Pošumljavanje i kultivisanje zasada - upošljeno je 12 radnika.Projekti su dali dobre efekte, program uslužni servis (kućni servis) je nastavljen na predlog korisnika za iduću godinu.
- ❖ **Projekat Fors-a** - Organizacija i finansiranje drvoprerađivača sa sjevera Crne Gore na sajmu malih i srednjih preduzeća od 26-28.10 `06 u Budvi. Pod pokroviteljstvom FORS- Montenegro, a posredstvom Biznis Centra 5 preduzeća iz drvoprerađivačke teritorije ove opštine su bili na sajmu. Odabrana preduzeća za sajam su bila: Doo "Igo"-Novica Scepanovic, Doo "Bido company"-Bido Kos, Doo MDK-Kadovic, Doo "Gradina Kvarata -Mensur Dizdarevic, Doo "Drvex"-Dzemal Eco.
- ❖ **Projekat "Izrada turističke karte opštine B.Polje i panoramske karte Bjelasice"**. Biznis Centar je kandidovao projekat "Izrada turističke karte opštine B.Polje i panoramske karte Bjelasice" CHF-u, nakon pripremljene dokumentacije i izradjenog projekta odobren je.
 - Tiraž turističkog materijala je 3000 komada turističkih karata i 500 komada panoramske karte Bjelasice.
 - Za ovaj projekat utrošeno je 2550 € od čega je 2000 € finansirao CHF a ostalo 550 € sponzori : Jugopetrol, Zoil-Lovcen, Hotel Bijela Rada, motel Durmitor, Mesopromet, Centromobil, Pit Stop.
- ❖ **Projekat "Bjelasica"**
 - Razrada predloga za izmjenu trase puta za Bjelasicu po izvještaju komisije za tehničku reviziju;
 - Izrada predloga studije lokacije Jasikovac - Turjak;
 - Pripreme radnje oko mini-ski lifta u Majstorovini;
 - Obilazak terena sa ekspertom iz Austrije;
 - Mjerenje i snimanje terena za ski lift;
- ❖ **Projekat "Mini sajam mikropreduzetnika"**. Podnosilac zahtjeva kod CHF- a za ovaj projekat je Dragomir Sebek, a nosilac projekta je Biznis Centar. Sajam se održao od 23-30.12.2006 god. u Sportskoj hali u Nikoljcu. Sajam je bio izložbeno - prodajnog karaktera za mikropreduzetnike kojima je sajam prilika za medijsko predstavljanje i jačanje saradnje između učesnika.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BAR

Regionalni biznis centar Bar je osnovan **29.01.2003.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Opštine Bar – Sekretarijat za privredu. U martu mjesecu 2005, službenik, koji je radio u centru, je otišao na specijalističke studije u Italiju. Novi službenik je počeo sa radom u decembru 2005.godine. Biznis centar Bar se nalazi u zgradi SO Bar i raspolaže jednom kancelarijom u kojoj radi jedan službenik-dipl. pravnik.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	32	4	10	8	10
2005	34	0	2	12	20
2006	45	6	1	22	16

Broj klijenata je na nešto **većem nivou** od prošle godine (**32%**), s tim što je uglavnom podrška pružena u pristupu kreditnim linijama i savjetodavnim uslugama, djelovima u kojima je Regionalni biznis centar Bar najviše bio anagažovan u okviru Projekta »Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća –drvoprerađa«, i »Program podsticaja preduzetništva«.

PROGRAMI EDUKACIJE

- ❖ Učešće na radionici **“Moderiranje i prezentovanje”** koju je organizovala Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u saradnji sa GTZ (Njemačko društvo za tehničku pomoć i saradnju).
- ❖ Seminar **privrednog menadžmenta u Peking** u okviru studijske posjete NR Kini, koju je organizovala Medjunarodna korporacija za privredni konsalting Kine (CITIC), a pod pokroviteljstvom Ministarstva trgovine NR Kine. Predavači su bili eminentni stručnjaci iz svojih oblasti, a teme sljedeće: ”Sistem ekonomske reforme Kine”, ”Strategija razvoja”, ”Mala i srednja preduzeća u NR Kini”, ”Razvojne zone”, ”Kineska poreska politika”. U okviru ove studijske posjete, obišli smo 4 grada, njihove razvojne zone i uspješna preduzeća. Bliže smo se upoznali sa kineskom politikom ”otvaranja prema svijetu”, sa stanjem u kineskoj ekonomiji i pravcima razvoja. Opština Bar, sa svojim glavnim privredni resursom Lukom, okarakterisana je kao nezaobilazni faktor buduće ekonomske saradnje NR Kine i Crne Gore.

- ❖ Učešće na seminaru “**Zaštita geografskih oznaka porijekla**” koji je organizovao CARDS Projekat EU za jačanje zaštite prava intelektualne svojine na Zapadnom Balkanu u saradnji sa Ministarstvom za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije RCG i Zavodom za intelektualnu svojinu Srbije. Pored Ministra za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije RCG, prof.dr Gordane Djurović, predstavnika organizatora seminara i učesnika iz Crne Gore, na seminaru su učestvovali gosti iz Italije, Portugalije, Hrvatske, Makedonije, Albanije...
- ❖ I Modul Seminara “**Dijagnoza malih i srednjih preduzeća**” u organizaciji japanske organizacije za tehničku pomoć JICA i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, koji predstavlja uvod i osnovno znanje o dijagnozi preduzeća. Seminar je vodio JICA expert gosp. Takao Hayashi. Cilj seminara je obuka službenika Biznis centara radu kvalitetnijeg pružanja savjetodavnih usluga preduzećima, a sve u pravcu pružanja podrške njihovom rastu i razvoju. Seminar će biti nastavljen 2007.godine.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ U okviru Projekta «**Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerađiva**» i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti. Regionalni Biznis Centar Bar je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja.
- ❖ Projekat “**Izbor za najbolje preduzeće 2005.godine**”. Centar je promovisao projekat.
- ❖ Učestvovanje u organizaciji **Foruma za unapređenje saradnje sa privatnim sektorom** u Baru, koji je održao g-din Branimir Gvozdrenović, potpredsjednik Vlade CG, u Baru i Virpazaru. Na Forumu su učestvovali: preduzeća iz oblasti špedicije, transporta, građevinarstva, turizma, poljoprivrede i predstavnici Vladinih institucija. Forum je ocijenjen kao uspješan vid direktne komunikacije između Vladinih predstavnika i privrednika u cilju prevazilaženja problema preduzetništva. U okviru Foruma održana je prezentacija Programa podsticanja preduzetništva, gdje su predstavnici Zavoda za zapošljavanje, Direkcije za razvoj MSP i Fonda za razvoj, upoznali prisutne sa kreditnim linijama i davali odgovore na postavljena pitanja.
- ❖ “**Program podsticanja preduzetništva**” u okviru kojeg su pružane informacije, savjeti i uputstva i formulari za konkurisanje na ovu kreditnu liniju Vladine Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća .

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Učešće na Prezentaciji g-dina Stefana Krella (GTZ) u Vranjini na temu “**Novi trendovi u turizmu u Evropi i CG**” u okviru projekta GTZ, koji se tiče razvoja turističkih destinacija u kontinentalnom dijelu CG. Prisustvovali su predstavnici Ministarstva turizma i JP “Nacionalni parkovi” kao i preduzetnici sa područja

- Skadarskog jezera koji se bave turizmom. U okviru ovog projekta organizovana je radionica i sastanci, gdje su definisane ideje i potrebe privrednika i tehnička pomoć GTZ u njihovoj realizaciji.
- ❖ Prezentacija u RBC Bar g-dje Birgitt Boor (GTZ) na temu **“Menadžment kvaliteta u proizvodnji ljekovitog i aromatičnog bilja”**. Prisustvovali su predstavnici iz Savjetodavne službe u biljnoj proizvodnji pri Ministarstvu poljoprivrede i predstavnik preduzeća “In Spe” koji se bave gajenjem i preradom ljekovitog bilja, i kojem je GTZ pružio pomoć u organizaciji odlaska na sajam u Frankfurtu.
 - ❖ Regionalni biznis centar Bar je posjetio gosp. Gaku Funabashi, ekspert japanske agencije za međunarodnu saradnju - **JICA**. U okviru posjete najavljen je seminar za Biznis centre, koji će se održati u Podgorici (Direkcija za MSP) a na kojem će japanski eksperti govoriti o svojim iskustvima u radu sa malim i srednjim preduzećima u njihovoj državi. Isto tako, najavljen je i seminar za privrednike Bara, na kojem će japanski eksperti prenijeti biznis znanja i iskustva ove grupe preduzeća iz Japana. Detaljnije informacije o ovom seminaru nisu precizirane. Uloga Biznis centra biće da blagovremeno obavijesti privrednike i ostale zainteresovane o detaljima u vezi održavanja ovog seminara.
 - ❖ Prikupljanje podataka za formiranje baze preduzeća, putem upitnika koji su slati firmama na području Opštine Bar (aktivnosti su u toku).
 - ❖ Pripremne aktivnosti na projektu Opštine Bar **“Uslužni servis elektromehaničarskih, vodovodnih i bravarskih usluga po pozivu”**.
 - ❖ Posjeta kompaniji “In Spe” doo koja se bavi proizvodnjom, otkupom i preradom ljekovitog bilja kao i izvozom odnosnih proizvoda, radi prikupljanja informacija o potrebama preduzeća koja se bave izvozom, a sve u skladu sa Vladinom Strategijom podsticanja izvoza odnosno dokumentom Direkcije za razvoj MSP **“Podsticaj konkurentnosti i izvoza-strateški i operativni plan”** čiji je cilj izrada detaljne stručne analize kroz koju će se prezentirati postojeći problemi i dalje predložiti mjere i aktivnosti u cilju promocije i podsticanja izvoza crnogorskih preduzeća. (Planirani su sastanci sa predstavnicima još par izvozno orjentisanih preduzeća , ali se zbog svojih obaveza te kompanije nijesu mogle odazvati pozivu u ovom periodu.)

REGIONALNI BIZNIS CENTAR PLJEVLJA

Regionalni biznis centar Pljevlja je osnovan **16.04.2003.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, Pljevaljske banke AD i Rudnika uglja AD. Situacija u centru je pogoršana ove godine usljed procesa privatizacije, koji se odvijao u banci.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	100	20	10	60	10
2005	38	0	1	22	15
2006	35	0	1	19	15

Manji broj klijenata i pruženih usluga u odnosu na prošlu godinu (7%) može se objasniti time što je proces privatizacije izazvao nesigurnost zadržavanja na postojećim poslovima kod službenika biznis centra, i time direktno uticao na učešće u gotovo svim aktivnostima i projektima centra.

PROGRAMI EDUKACIJE

❖ **JICA Projekat** za razvoj malih i srednjih preduzeća. U okviru ovog projekta organizovana su dva seminara:

- **Dijagnoza preduzeća** (namijenjen službenicima regionalnih/lokalnih biznis centara. Prvi modul je obuhvatio uvod u dijagnozu kompanija, tehnike istraživačkih analiza, osnovna znanja o korporativnom upravljanju, prodaja i marketing, kontrola proizvodnje, različite vrste poslovanja)

- **Biznis trening** (namijenjen onima koji planiraju da započnu ili su već počeli sopstveni biznis, službenicima regionalnih/lokalnih biznis centara, zaposlenim u preduzećima. Cilj seminara je omogućiti učesnicima da razjasne ideje o poboljšanju produktivnosti i razvoju svog biznisa.)

Projekat će se nastaviti i u 2007. godini.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ U okviru Projekta «**Podizanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća –drvoprerada**» i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti. Regionalni Biznis Centar Pljevlja je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, i uopšte promocijom Projekta.
- ❖ „**Program podsticanja preduzetništva**” u okviru kojeg su pružane informacije, savjeti i uputstva i formulari za konkurisanje na ovu kreditnu liniju Vlade Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća .
- ❖ Projekat “**Izbor za najbolje preduzeće 2005.godine**”. Centar je promovisao projekat.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Posredstvom zavoda za zapošljavanje Pljevlja uspostavljena je saradnja sa holandskom organizacijom **Academic Training Association (ATA)** koja koristi finansijska sredstva holandskog ministarstva inostranih poslova za formiranje poslovnih start up biznis centara u regionu jugoistočne Evrope. Naime, ova organizacija ima početni fond od 1,5 miliona eura i ona će otvoriti jedan centar u regionu u kojima će osnovati liniju za kreditiranje malih i srednjih preduzeća.
- ❖ Ogranizovani su **preduzetnički klubovi** u osnovnoj školi Salko Aljković. U izboru škole učestvovao službenik RBC Pljevlja.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR NIKŠIĆ

Regionalni biznis centar Nikšić je osnovan **16.aprila 2004.g.** i nalazi se u ul. Njegoševoj br.16. Centar je osnovan u partnerstvu između Nikšićke banke ad i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U njemu rade dva službenika.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	155	7	50	74	24
2005	166	10	11	38	107
2006	265	30	35	30	170

U 2006. godini zabilježen je značajan **porast broja gotovo svih usluga (59%)**, što se objašnjava time što je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u toku 2006. godine sprovela projekat »Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerada« i »Program podsticanja preduzetništva« i na taj način pružila podršku privatnom sektoru u rješavanju problema sa kojima se suočavaju preduzetnici, mala i srednja preduzeća u dijelu dostupnosti finansijskih sredstava pod povoljnim uslovima.

PROGRAMI EDUKACIJE

- ❖ I Modul Seminara "**Dijagnoza malih i srednjih preduzeća**" u organizaciji japanske organizacije za tehničku pomoć JICA i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, koji predstavlja uvod i osnovno znanje o dijagnozi preduzeća. Seminar je vodio JICA expert gosp. Takao Hayashi. Cilj seminara je obuka službenika Biznis centara radu kvalitetnijeg pružanja savjetodavnih usluga preduzećima, a sve u pravcu pružanja podrške njihovom rastu i razvoju. Seminar će biti nastavljen 2007.godine.
- ❖ Učešće na radionici "**Moderiranje i prezentovanje**" koju je organizovala Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u saradnji sa GTZ (Njemačko društvo za tehničku pomoć i saradnju).

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

U okviru specifičnih aktivnosti Centra u izvještajnom periodu posebno bi istakli sljedeće:

- ❖ Učešće u realizaciji “**Socijalno razvojnog programa Željezare Nikšić**” ad. Nikšić. U cilju rješavanja problema tehnološkog viška radnika u Željezari a.d. Nikšić, formirana je radna grupa, koju sačinjavaju predstavnici Vlade RCG, Direkcije za razvoj MSP (preko **regionalnog biznis centra Nikšić**), Ministarstva poljoprivrede (preko svojih savjetodavnih i inspeksijskih službi), Zavoda za zapošljavanje, i Fonda PIO.
- ❖ Realizacija **HELP-programa** za područje opštine Nikšić. Centar je podijelio preko 50 upitnika i svim klijentima pomogao pri popunjavanju istih. Svih prijavljenih 20 programa je pozitivno ocijenjeno i realizovano.
- ❖ Učešće u realizaciji **Ugovora (o kreditiranju poljoprivrednika)** potpisan od strane Ministarstva poljoprivrede Vlade Crne Gore i Nikšićke banke ad Nikšić.
- ❖ Aktivno učešće u realizaciji projekta “**Podsticanje preduzetništva**” kojim je predviđeno pružanje podrške razvojnim projektima mikro, malih i srednjih preduzeća.
- ❖ U vezi realizacije **Strategije posticanja izvoza** u okviru Direkcije za mala i srednja preduzeća, kao nosioca implementacije mjera za posticanje izvoza, ostvareni su kontakti i podijeljeni upitnici preduzećima.
- ❖ Projekat “**Izbor za najbolje preduzeće 2005.godine**”. Centar je promovisao projekat.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ USAID/CHF sprovode program CRDA-e Lokalni razvoj u opštini Nikšić. Predstavnik Centra učestvovao je u odborima i komisijama u realizaciji ovog projekta.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BERANE

Regionalni biznis centar Berane je osnovan **04.11.2004.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U centru trenutno rade tri službenika i dva pripravnika. Evidentni su problemi u organizaciji rada i aktivnostima koje su preduzete.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
		Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	13	0	2	4	7
2005	395	0	2	72	321
2006	429	0	25	75	329

U 2006. godini zabilježen je **porast broja usluga (8%)**, što se objašnjava time što je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u toku 2006. godine sprovela projekat »Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerađivača« i »Program podsticanja preduzetništva« i na taj način pružila podršku privatnom sektoru u rješavanju problema sa kojima se suočavaju preduzetnici, mala i srednja preduzeća u dijelu dostupnosti finansijskih sredstava pod povoljnim uslovima.

Takođe, broj savjetodavnih usluga je značajan i ove godine, jer je nastavljen **HELP projekat** - Samozapošljavanje izbjeglih i raseljenih lica, kao i socijalnih slučajeva sa područja opština Berane, Plav i Andrijevića.

U toku 2006-te godine ukupno je urađeno **25 biznis planova / investicionih elaborata**. Zainteresovanih preduzeća je bilo znatno više od broja urađenih biznis planova, ali značajan broj preduzeća nije ispunjavao uslove kreditne linije u manjoj ili većoj mjeri.

Aktivnosti na registraciji biznisa nije bilo u 2006-oj godini, zbog zauzetosti na izradi biznis planova/investicionih elaborata, nedovoljne tehničke opremljenosti, nesaradnje lokalne uprave u Beranama i planiranim terminima edukacije službenika.

Centar je osposobljen da može uspješno vršiti poslove registracije privrednih društava, pa će u narednoj godini dio svojih aktivnosti usmjeriti i na ovaj segment svojih usluga.

PROGRAMI EDUKACIJE

- ❖ Učešće na radionici **"Moderiranje i prezentovanje"** koju je organizovala Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u saradnji sa GTZ (Njemačko društvo za tehničku pomoć i saradnju).
- ❖ Biznis trening: **"Razvoj novog proizvoda"** i **"Kontrola kvaliteta"** usmjeren uglavnom na one koji planiraju da započnu ili su već započeli sopstveni biznis, a odnosi se na filozofiju, osnovna znanja i ključna znanja o upravljanju preduzećima sa ciljem rasta i razvoja. Ovaj trening je organizovala Direkcija i Japanska organizacija **JICA** za tehničku pomoć i saradnju.
- ❖ Seminar: **Dijagnostikovanje malih i srednjih preduzeca** -Modul I, takodje organizovala Direkcija i JICA-Japanska organizacija. Seminar je održan u prostorijama biznis centra Berane, okupljajući sve službenike centar sa sjevera Crne Gore. Moduli II i III će takođe biti održani u Beranama.
- ❖ **Agro-marketing** – koji je održan od 10.04. do 14.04.2004.god. u Prištini.
- ❖ Pisustvovanje Seminaru **„Standard kvaliteta,»CE« znak i HACCP“**, u organizaciji Privredne komore RCG, vezanim za standarde sistema menadžmenta kvalitetom, koji se baziraju na najboljoj praksi u svijetu, a s tim u vezi je i „CE“ oznaka, obavezna na svim proizvodima koji dolaze na tržište EU.
- ❖ U saradnji sa Njemačkom organizacijom za tehničku saradnju **GTZ** održana je **CEFE-info radionica** kojoj je prisustvovao jedan broj pozvanih pojedinaca, preduzetnika i preduzeća. Prisutni su informisani sa sadržajem CEFE-kurseva i kao primjer odrađena je odgovarajuća praktična vježba.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ U okviru saradnje sa Njemačkom humanitarnom organizacijom **„HELP“**, tokom 2006-te godine je nastavljen projekat samozapošljavanja izbjeglih i raseljenih lica, kao i socijalno ugroženih lica sa teritorije opština Berane, Plav i Andrijevica kroz formu dodjele grantova.

Vršena je podjela upitnika aplikantima za grant, njihova evidencija, davanje informacija i pomoć pri popunjavanju upitnika, kao i komisijski obilazak aplikanata na terenu, smještenih u više kolektivnih prihvatnih centara ili na kućnim adresama u sve tri opštine.

Ukupno je podijeljeno **113** Upitnika, a grantove su dobila **33** aplikanta od čega 28 iz Berana i 5 iz Andrijevice.

Održano je i **stručno obučavanje lica** koja su dobila grantove „HELP“-a sa obavezom registrovanja započete djelatnosti.

Obrađene su teme:

- registracija privrednih društava
- izrada biznis planova
- knjigovodstvo za preduzetnike i
- marketing

Polaznicima stručnog obučavanja podijeljen je spisak od preko 700 biznis ideja, kako bi lakše odredili profitabilno zanimanje u budućnosti, u skladu sa svojim mogućnostima i afinitetima kao i potrebama tržišta.

- ❖ U okviru Projekta «**Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerađivača**» i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti, Regionalni Biznis Centar Berane je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Prisustvo prezentaciji „**Podrška stručnom obrazovanju i obuci u Crnoj Gori- drvoprerađivača**“ i otvaranju „**Centra za obuku- drvoprerađivača**“, pri Srednjoj stručnoj školi „Vukadin Vukadinović“ u Beranama.
- ❖ Prisustvo prezentaciji i nakon toga radionici, u organizaciji Holandske razvojne organizacije **SNV**, na temu: izrada nacionalne šumske politike-finalna prerada drveta.
Radionici su prisustvovali i uzeli učešće u raspravi: pom. ministra dr. Milosav Anđelić i koordinator **SNV**-a g. Jens Lund Hansen.
- ❖ Prisustvo prezentaciji „**Organska hrana**“.
- ❖ Uzeto učešće i obrađena tema: „**Udruživanje poljoprivrednih proizvođača**“.
- ❖ Veoma je značajan rad na web prezentaciji biznis centra, koja je redizajnirana i nadograđena **flash** animacijama i prevedena na engleski jezik a nalazi se na adresi:
<http://bcberane.tripod.com>.

Prezentacija svakodnevno

- prati aktivnosti Biznis centra i posjetiocima pruža uvid u rad Biznis centra,
- prati aktuelne kreditne linije inicirane od strane Direkcije za razvoj MSP i na detaljan način pruža uvid u aktuelnu zakonsku regulativu od značaja za rad MSP.
- daje sve značajne linkove prema sajtovima važnih institucija, banaka i poslovnih portala u zemlji i inostranstvu.
- prati ostale aktuelnosti.
- ❖ Do sada je puno urađeno na formiranju baze podataka svih registrovanih preduzeća sa područja opština Berane, Plav i Andrijevića. Takođe je dosta urađeno na izradi regulative poslovanja MSP, i prikupljanju podataka o proceduri registracije privrednih društava, na republičkom i opštinskom nivou, kao i institucija koje se bave problematikom malih i srednjih preduzeća.
- ❖ Započeto je formiranje baze podataka izvoznih preduzeća, kao doprinos formiranju istoimene baze podataka pri Direkciji za razvoj MSP. U tom smislu posjetili smo izvozna preduzeća i popunili određene upitnike sa potrebnim podacima za bazu.

LOKALNI BIZNIS CENTAR ROŽAJE

Lokalni biznis centar Rožaje je osnovan **04.10.2002.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Opštine Rožaje. U Lokalnom Biznis Centru Rožaje ispunjena su sva radna mjesta iz Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta Lokalnog Biznis Centra, i u centru trenutno rade pet službenika.

BIZNIS USLUGE

Biznis centar ima dvije vrste usluga:

1. Besplatne usluge

- Upućivanje na adekvatne izvore i adrese gdje mogu dobiti konkretnu tehničku pomoć, savjet, informacije i podršku
- Savjet u vezi strukture i registracije biznisa
- Informacije o izvorima finansiranja
- Obezbeđivanje usluga partnerskih institucija
- Pružanjem osnovnih informacija o pravnoj regulative (porez, carine)
- Savjet za marketing, itd.

2. Usluge koje se naplaćuju

- Registracija preduzeća
- Obrazloženje poslovne ideje
- Preporuka kreditoru
- Popunjavanje zahtjeva za kredit
- Izrada biznis plana
- Izrada marketing plana
- Revizija postojećeg biznis plana

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	102	29	26	23	24
2005	430	20	49	75	286
2006	243	17	51	40	135

Lokalni biznis centar se uspješno uključuje u realizaciju gotovo svih aktivnosti i projekata koje se sprovode u opštini Rožaje. Potvrda tome jeste i veliki broj klijenata koji se svakodnevno obraćaju za pomoć i usluge biznis centru.

U 2006. godini zabilježen je **pad broja gotovo svih usluga (43%)**, jer ovaj broj ne podrazumijeva broj klijanata HELP programa. To se uglavnom odnosi na savjetodavne

usluge, dok je broj ostalih usluga uglavnom na prošlogodišnjem nivou, što se objašnjava time što je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u toku 2006. godine sprovela projekat »Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerađivača« i »Program podsticanja preduzetništva« i na taj način pružila podršku privatnom sektoru u rješavanju problema sa kojima se suočavaju preduzetnici, mala i srednja preduzeća u dijelu dostupnosti finansijskih sredstava pod povoljnim uslovima

PROGRAMI EDUKACIJE

- ❖ Biznis trening: **"Razvoj novog proizvoda"** i **"Kontrola kvaliteta"** usmjeren uglavnom na one koji planiraju da započnu ili su već započeli sopstveni biznis, a odnosi se na filozofiju, osnovna znanja i ključna znanja o upravljanju preduzećima sa ciljem rasta i razvoja. Ovaj trening je organizovala Direkcija i Japanska organizacija **JICA** za tehničku pomoć i saradnju.
- ❖ Seminar: **Dijagnostikovanje malih i srednjih preduzeća** -Modul I, takodje organizovala Direkcija i JICA-Japanska organizacija. Seminar je održan u prostorijama biznis centra Berane.
- ❖ Jedan službenik centra je učestvovao na studijskom putovanju u Mađarskoj u organizaciji UNDP-a i HUNIDA.
- ❖ Seminar drvoprerađivača organizovan u Rožajama u saradnji sa Holandskom konsalting organizacijom.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ U okviru saradnje sa Njemačkom humanitarnom organizacijom „**HELP**“, tokom 2006-te godine je nastavljen projekat samozapošljavanja izbjeglih i raseljenih lica, kao i socijalno ugroženih lica sa teritorije opštine Rožaje. Za ovaj projekat je i ove godine vladalo veliko interesovanje. Predato je 45 upitnika, od čega je grant dobilo njih 18.
- ❖ U okviru Projekta **«Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća –drvoprerađivača»** i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti, Lokalni Biznis Centar Rožaje je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata.
- ❖ Aktivno učešće u realizaciji projekta **”Podsticanje preduzetništva”** kojim je predviđeno pružanje podrške razvojnim projektima mikro, malih i srednjih preduzeća. Zainteresovanim korisnicima dostavljena je adekvatna dokumentacija, pružena podrška u izradi biznis planova.
- ❖ Projekat **”Izbor za najbolje preduzeće 2005.godine”**. Centar je promovisao projekat.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Urađena su 3 Projekta za Turističku organizaciju Rožaje, Sekretarijat za urbanizam i NVO "AJLA" Rožaje, koji će biti implementirani i financirani od strane UNDP-a i drugih donatorskih organizacija.
- ❖ Biznis centar je aktivno učestvovao u rapsodjeli projektnih zahtjeva i izradu projekata CRDA-e koje financira USAID preko FORS-a. U prvom ciklusu urađena su 2 projekta za lokalne NVO.
- ❖ U dnevnim novinama „DAN“ i „VIJESTI“ mjesečno izlazi po jedan članak o trenutnim aktivnostima Biznis Centra.
- ❖ Aktivnosti vezane za Sekretarijat za privredu opštine Rožaje koje su se odnosile na pomoć ovom sekretarijatu prilikom odgovora stranim investitorima kao i na sakupljanje informacija za potrebe ovog sekretarijata.
- ❖ Nastavljen je rad na bazi podataka preduzeća iz opštine Rožaje. Uglavnom su obuhvaćena preduzeća iz oblasti proizvodnje, drvoprerade, turizma i poljoprivrede.
- ❖ Registracija:
 - Registровано je osam privrednih društava
 - Registровано pet preduzetnika
 - Registrovane su četiri NVO.

LOKALNI BIZNIS CENTAR CETINJE

Lokalni biznis centar Cetinje je osnovan **17.10.2002.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U centru trenutno rade tri službenika.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	82	4	35	31	12
2005	73	12	19	4	38
2006	114	3	47	24	40

U 2006. godini zabilježen je **porast broja gotovo svih usluga (35%)**, što se objašnjava time što je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u toku 2006. godine sprovela projekat »Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerađivača« i »Program podsticanja preduzetništva« i na taj način pružila podršku privatnom sektoru u rješavanju problema sa kojima se suočavaju preduzetnici, mala i srednja preduzeća u dijelu dostupnosti finansijskih sredstava pod povoljnim uslovima. Jedino se bilježi pad u broju usluga registracije biznisa, jer je za tom vrstom usluga bilo jako malo zahtjeva.

Takođe, u tabeli nijesu dati podaci o broju zainteresovanih lica za projekat HELP, kojima je pružena značajna savjetodavna pomoć.

PROGRAMI EDUKACIJE

❖ **JICA Projekat** za razvoj malih i srednjih preduzeća. U okviru ovog projekta organizovana su dva seminara:

- **Dijagnoza preduzeća** (namijenjen službenicima regionalnih/lokalnih biznis centara. Prvi modul je obuhvatio uvod u dijagnozu kompanija, tehnike istraživačkih analiza, osnovna znanja o korporativnom upravljanju, prodaja i marketing, kontrola proizvodnje, različite vrste poslovanja). Ovaj modul je održan u Podgorici. Planirano je da se održe tri modula, tj. Još dva tokom 2007. godine.

- **Biznis trening** (namijenjen onima koji planiraju da započnu ili su već počeli sopstveni biznis, službenicima regionalnih/lokalnih biznis centara, zaposlenim u preduzećima. Cilj seminara je omogućiti učesnicima da razjasne ideje o poboljšanju produktivnosti i razvoju svog biznisa.)

- ❖ Učešće na radionici **“Moderiranje i prezentovanje”** koju je organizovala Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u saradnji sa GTZ (Njemačko društvo za tehničku pomoć i saradnju).

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ U okviru saradnje sa Njemačkom humanitarnom organizacijom **„HELP“**, tokom 2006-te godine je nastavljen projekat samozapošljavanja izbjeglih i raseljenih lica, kao i socijalno ugroženih lica sa teritorije opštine Cetinje. Za ovaj projekat je i ove godine vladalo veliko interesovanje. Predato je preko 40 upitnika, od čega je grant dobilo njih 5.

U januaru 2006. godine održani su **seminari o preduzetništvu** za korisnike programa samozapošljavanja HELP 2005. LBC Cetinje i RBC Herceg Novi organizovali su zajednička predavanja sa sledećim temama:

a) Kako registrovati biznis

b) Kako uraditi uspješan biznis plan

Urađen je i monitoring projekta.

- ❖ U okviru Projekta **«Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerađa»** i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti, Lokalni Biznis Centar Cetinje je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata.

- ❖ U aprilu i maju 2006. godine, Direkcija za razvoj MSP i LBC Cetinje organizovali su nastavak projekta **„Škola u prirodi – Prijestonica Cetinje“**, namijenjen uzrastu od II do IV razreda osnovne škole sa područja cijele Republike. Škola u prirodi se **drugi put organizuje** na ovakav način jer, pored zabavno-rekreativnog sadržaja, nudi se i edukativni program koji obuhvata obilazak svih značajnijih kulturno-istorijskih institucija. Pored toga, organizovana je i ekološka radionica u nacionalnim parkovima „Lovćen“ i „Skadarsko jezero“, a svi polaznici dobili su i po jednu brošuru „Priča o Cetinju“ koja na zanimljiv i ovom uzrastu prilagođen način dočarava istorijske činjenice o Cetinju i Crnoj Gori.

Tri grupe učenika su boravili na Cetinju, **ukupno 353 polaznika i 15 nastavnika**. Sve grupe pokazale su visok nivo znanja koji su ponijeli sa Cetinja. Sami polaznici su veoma zadovoljni programom, o čemu svjedoče evaluacioni upitnici koji su uredno popunjeni i predati Direkciji za razvoj MSP.

Pored dvije pomenute grupe, Cetinje je takođe posjetila grupa od 24 srednjoškola i 1 nastavnik u trajanju od 2 dana, kojima je ponuđen sličan program takođe u organizaciji Direkcije za razvoj MSP. Oni su iskazali veliko zadovoljstvo i najavili ponovni dolazak.

Kako se ovaj projekat pokazao izuzetno uspješnim i trenutno predstavlja jedinu školu u prirodi sa svim pratećim sadržajima u Crnoj Gori, njegova održivost je od izuzetne važnosti sa više aspekata. Stoga se predlaže da se isti uvrsti u redovan nastavni program.

- ❖ Aktivno učešće u realizaciji projekta **”Podsticanje preduzetništva”** kojim je predviđeno pružanje podrške razvojnim projektima mikro, malih i srednjih preduzeća. Zainteresovanim korisnicima dostavljena je adekvatna dokumentacija, pružena podrška u izradi biznis planova.
- ❖ Projekat **”Izbor za najbolje preduzeće 2005.godine”**. Centar je promovisao projekat.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Radni sastanak sa gradonačelnikom Prijestonice na temu: mogućnosti povezivanja cetinjskih firmi sa ino partnerima, posebno slovenačkim.
- ❖ Posjeta poslovnog partnera iz Slovenije vezano za investiranje u Crnoj Gori.
- ❖ Radni sastanak sa gradonačelnikom i potpredsjednikom Prijestonice:
 - Izgradnja zabavnog parka za hendikepiranu djecu (sponzor: HELP Montenegro)
 - Izgradnja sportskog poligona u romskom naselju na Zagrablju – Cetinje (sponzor: HELP Montenegro)
- ❖ Radionica **„Razvoj turizma u kontinentalnom dijelu Crne Gore“** (zajednički projekat GTZ-a, opštine Cetinje i LBC-a). Kasnije su održani i više radnih sastanaka na istu temu.
- ❖ Radni sastanak sa upravom hotela Grand Cetinje vezano za realizaciju prolječnog ciklusa projekta „Škola u prirodi – Prijestonica Cetinje“.
- ❖ Radni sastanci sa predstavnicima HELP Montenegro, International Development Partners (Erwin Langer), filijalom ZZZ na Cetinju i potpredsjednikom Prijestonice Cetinje
- ❖ Sastanak predstavnika Vlade RCG sa cetinjskim privrednicima.
- ❖ Ažuriran i dorađen dokumenat „Profil opštine Cetinje“
- ❖ Radni sastanci sa direktorom SRC „Lovćen“ i predstavnicima lokalne uprave vezano za pomoć u izradi projekta adaptacije i osavremenjavanja kapaciteta SC-a u skladu sa EU standardima.
- ❖ Saradnja sa rukovodstvom JP Sportski centar Cetinje i menadžerom Prijestonice oko aplikacije za IRD-USAID i izrada investicionog plana za adaptaciju i dogradnju motela SCC.
- ❖ Odbrana projekta adaptacije Sportskog centra Cetinje prema investicionom planu koji je radio LBC Cetinje pred komisijom IRD-a u Budvi, na osnovu čega je odobrena donacija od preko 60.000 eura.
- ❖ Radni sastanak cetinjskih privrednika sa predstavnicima Direkcije za razvoj MSP (LBC Cetinje), gradonačelnika Prijestonice i direktora Agencije za prestrukturiranje privrede i strana ulaganja.
- ❖ Izrada investicionog plana za adaptaciju i uređenje gradske tržnice za Prijestonicu Cetinje.

- ❖ Radni sastanak predstavnika HELP-a i gradonačelnikom Prestonice Cetinje uz posredovanje LBC-a vezano za donaciju od njemačke ambasade za izgradnju sportskog terena i kupatila u romskom naselju.
- ❖ Radni sastanak predstavnika holandske stambene fondacije "Stichting Dutch International Guarantees for Housing" sa menadžerom Prestonice i osobljem LBC-a organizovanim na inicijativu LBC Cetinje vezano za izgradnju stambene zgrade za socijalno ugrožena domaćinstva.
- ❖ saradnja sa ino partnerima, konkretno sa firmom FLORIDO AKTIENGESELLSCHAFT Schaanwald (Lihtenštajn), vezano za mogućnost izgradnje hotela »Lokanda« na Cetinju;
- ❖ osmišljavanje strategije za unapređenje programa projekta „Škola u prirodi – Prijestonica Cetinje“;
- ❖ marketing plan i prezentacija biznis usluga koje Centar pruža svojim klijentima (sredstva javnog informisanja, brošure, flajeri...);
- ❖ analiza stanja i profilisanje malih i srednjih preduzeća na području opštine Cetinje;
- ❖ izrada novog web sajta Lokalnog biznis centra Cetinje, kao i pod domena za mala i srednja preduzeća: E-mail: bcct@cg.yu & office@bc-cetinje.com
Web: <http://www.bc-cetinje.com>
- ❖ izrada web prezentacija za zainteresovana MSP.

LOKALNI BIZNIS CENTAR ŽABLJAK

Lokalni biznis centar Žabljak je osnovan **26.08.2004.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U centru trenutno radi jedan službenik.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	10	0	2	2	6
2005	19	0	2	5	12
2006	99	2	11	12	74

U 2006. godini zabilježen je značajan **porast broja svih usluga**, što se objašnjava time što je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u toku 2006. godine sprovela projekat »Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – drvoprerada« i »Program podsticanja preduzetništva« i na taj način pružila podršku privatnom sektoru u rješavanju problema sa kojima se suočavaju preduzetnici, mala i srednja preduzeća u dijelu dostupnosti finansijskih sredstava pod povoljnim uslovima

PROGRAMI EDUKACIJE

❖ **JICA Projekat** za razvoj malih i srednjih preduzeća. U okviru ovog projekta organizovana su dva seminara:

- **Dijagnoza preduzeća** (namijenjen službenicima regionalnih/lokalnih biznis centara. Prvi modul je obuhvatio uvod u dijagnozu kompanija, tehnike istraživačkih analiza, osnovna znanja o korporativnom upravljanju, prodaja i marketing, kontrola proizvodnje, različite vrste poslovanja). Ovaj modul je održan u Beranama. Planirano je da se održe tri modula, tj. još dva tokom 2007. godine.

- **Biznis trening** (namijenjen onima koji planiraju da započnu ili su već počeli sopstveni biznis, službenicima regionalnih/lokalnih biznis centara, zaposlenim u preduzećima. Cilj seminara je omogućiti učesnicima da razjasne ideje o poboljšanju produktivnosti i razvoju svog biznisa.)

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ Aktivno učešće u realizaciji projekta **”Podsticanje preduzetništva”** kojim je predviđeno pružanje podrške razvojnim projektima mikro, malih i srednjih preduzeća. Zainteresovanim korisnicima dostavljena je adekvatna dokumentacija, pružena podrška u izradi biznis planova.
- ❖ U okviru Projekta **«Podizanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća –drvoprerađa»** i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti, Loklani Biznis Centar Žabljak je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata.
- ❖ Projekat **“Izbor za najbolje preduzeće 2005.godine”**. Centar je promovisao projekat.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Mjesečni sastanci sa predsjednicima opština Žabljak, Šavnik, i Plužine radi pružanja pomoći pri realizaciji važnih projekata za Durmitorsko područje.
- ❖ Rad u **„Centru za razvoj Durmitorskog područja“** na realizaciji projekata koji su od značaja za ove tri opštine.
- ❖ Prikupljanje podataka i analiziranje stanja malih i srednjih preduzeća u opštinama Žabljak, Šavnik i Plužine.

FORMIRANJE BIZNIS INKUBATORA

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, Ekonomski fakultet, i opština Podgorica, su inicijatori projekta formiranje biznis inkubatora u Crnoj Gori, uz podršku Evropske Agencije za rekonstrukciju i Evropske banke za obnovu i razvoj. Podrška će biti pružena preko Tam programa, koji se u Crnoj Gori uspješno realizuje već četiri godine.

Međutim, kasnije bi se uključili i drugi partneri, kao što su Zavod za zapošljavanje, Fond za razvoj, ali i razne biznis asocijacije, drugi fakulteti, nevladine organizacije, velika preduzeća, i sl.

Biznis inkubator će se sastojati od određenog broja malih osnovnih jedinica (najčešće između 5 i 10). Te jedinice će biti:

- ❖ Locirane na jednom mjestu, unutar jedne zgrade – Ekonomski fakultet
- ❖ Poslovne prostorije će biti ponuđene preduzetnicima pod fleksibilnim uslovima, uz niske cijene, i uz povoljne sporazume o zakupu
- ❖ Obezbijeđene integralnim službama za davanje podrške putem poslovnih savjeta, obuke i konsultantskih usluga na licu mjesta, po niskim cijenama ili besplatno.

Partneri u projektu će formirati društvo s ograničenom odgovornošću pod nazivom D.O.O. Inventivnost, sa sjedištem na Ekonomskom fakultetu, ul. Jovana Tomaševića br.37, u Podgorici. Nakon adaptacije i opremanja prostora, pristupiće se odabiru stanara inkubatora (javni tender – izbor najbolje biznis ideje). 4 start up preduzeća i 2 postojeća će biti smještena u inkubatoru. Uz podršku EAR i EBRD kroz TAM program, angažovan će biti i lokalni expert na poslovima menadžera inkubatora, koji će svakodnevno biti na usluzi stanarima.